

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

Павлюк Роман Олександрович

УДК 378.22:81'243:[37:004.946]

**ФОРМУВАННЯ УМІНЬ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДО ТВОРЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2009

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. Активна розбудова української держави, впровадження нової соціально-економічної політики, відродження та подальший розвиток морально-духовної культури зумовлюють потребу вирішення одного із стратегічних завдань реформування освіти – створення умов для формування активної, самостійної, творчої особистості педагога, реалізації та самореалізації сутнісних сил у різних видах діяльності.

Інтеграція України в європейське співтовариство актуалізує формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення педагогічної взаємодії у віртуально-навчальному середовищі, що значною мірою підвищує попит на вчителів-іноземців, які спроможні виконувати свої професійні обов'язки на високому рівні, креативно мислити в процесі вирішення навчально-виховних завдань, формувати творчу особистість учня.

Упродовж останніх десятиріч потужний розвиток технічних засобів зв'язку та мовлення, широке впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій зумовили якісні зміни в інформаційній та освітній галузях. Усе це спонукає до переосмислення завдань системи освіти в Україні шляхом уведення активних форм, методів і засобів навчання іноземних мов на початковому етапі їх вивчення. Разом з цим назріває гостра потреба в удосконаленні системи професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

На основі аналізу наукової літератури ми дійшли висновку, що навчання в сучасній школі занадто формалізоване та раціональне. Всі дисципліни спрямовані лише на оволодіння дітьми навчальною інформацією: фактами, подіями, науковими положеннями тощо. Це, безперечно, дуже важливо, оскільки під час шкільного періоду життя формується основа, на якій у подальші роки освіти базується вся навчальна інформація. Проте науковцями доведено, що навчання на основі використання видів мистецтва, інтеграції мистецьких дисциплін сприяє кращому та ефективнішому запам'ятовуванню навчальної інформації, сприяє підвищенню мотивації до навчання.

Із цією метою ми пропонуємо використовувати широкий спектр мистецьких дисциплін та інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні школярів, зокрема навчанні їх іноземних мов. Присутність ігрового моменту, драматичних сюжетів, прийомів психодрами, арт-терапії та казкотерапії, вправ на розвиток уяви, логічного мислення значно підвищує ефективність вивчення іноземних мов у початковій школі.

Використання сучасних мистецьких та інформаційно-комунікаційних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов набуває подвійного значення: по-перше, творчий стиль діяльності викладачів практичних мовних дисциплін значно стимулює розумову активність студентів, розкриває в майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої мовленнєвої діяльності іноземними мовами; по-друге, вчителю, який сам пройшов шлях творчого навчання,

набагато простіше сприйняти та зрозуміти творчий стиль діяльності, успішно зреалізувати його в педагогічній практиці.

Аналіз філософської, соціологічної, психологічної і педагогічної літератури, досвід зарубіжних і вітчизняних науковців свідчить про підвищення інтересу до проблеми розвитку креативного потенціалу особистості, що формує вміння майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії. В останні роки здійснено низку досліджень (О. Артемова, Р. Белоусова, М. Лещенко, О. Рудич, С. Хмельковська, В. Фадєєв), що стосуються окремих аспектів і перспектив розвитку креативності майбутніх учителів іноземних мов.

Проблема мовленнєвого спілкування та формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії є складовою частиною лінгвістичних концепцій вітчизняних і зарубіжних вчених М. Бахтіна, Н. Хомського, Л. Щерби. Проблему вивчення мовленнєвої діяльності з урахуванням процесів, що відбуваються під час слухання та говоріння, змісту ролі учасників мовленнєвого акту досліджено у роботах О. Бодальова, І. Бодуена де Куртене, Ф. Буслаєва, С. Єрмоленко, В. Кан-Каліка, О. Киричука, В. Літлвуда, Л. Мацько, О. Митрофанової, Є. Пасова, О. Потєбні, В. Русанівського, С. Савіньйона, В. Семиченко, Ю. Федоренко, І. Ющука.

Розвиток багатомовної системи, її навчальний потенціал і педагогічні умови реалізації розглянуто в наукових дослідженнях Є. Верещагіна, Н. Середи, Ю. Стиркіної, Є. Спіцина, В. Сафонової.

У працях Ш. Амонашвілі, П. Блонського, Л. Божович, Л. Виготського, Д. Ельконіна, Г. Люблинської, В. Мухіної викладено психологічні особливості молодшого шкільного віку, що обумовлюють специфіку початкового ступеня навчання.

Запорукою формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії є наукові праці вчених, які розробили загальну методологію досліджень, пов'язаних з удосконаленням навчально-виховного процесу вищого навчального закладу (Ю. Бабанський, В. Безпалько, І. Богданова, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Н. Талізїна, Р. Хмельюк, М. Ярмаченко).

Питання дослідження ефективних шляхів і методів професійного становлення вчителя розглянуто у працях О. Абдуліної, Ю. Бабанського, І. Зязюна, Л. Зязюн, Н. Кічук, Н. Кузьміної, Н. Ничкало, І. Підласого, С. Сисоєвої, Р. Скульського, В. Сластьонїна, М. Сметанського, Г. Тарасенко.

Удосконаленню професійної діяльності майбутніх учителів присвячено праці А. Алексюка, В. Бикова, Г. Васяновича, О. Дубасенюк, А. Іванченка, Н. Кузьміної, М. Лещенко, Н. Мойсеюк, О. Подзигун, Л. Пуховської, Л. Хомич, Т. Яценко та інших вчених.

Проте в згаданих працях не приділено належної уваги створенню вчителями віртуального іншомовного навчального середовища, віртуальної педагогічної взаємодії, які є ефективними формами вивчення іноземних мов на початковому етапі.

Актуальність даної проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії».

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами. Дисертаційне дослідження пов'язане з реалізацією основних напрямів Національної доктрини розвитку освіти України, Державного стандарту початкової загальної освіти і виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри початкової і дошкільної освіти Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка «Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу у дошкільних закладах і початкових класах загальноосвітніх шкіл». Тему дослідження затверджено вченою радою Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (протокол № 12 від 5 травня 2009 року) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 26 травня 2009 року).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати доцільність і практично перевірити ефективність змісту, форм і методів формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення педагогічної взаємодії у віртуально-навчальному середовищі.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що ефективність професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов зростатиме, якщо включити до змістового й операційного її компонентів формування вмінь до творення педагогічної взаємодії у віртуально-навчальному середовищі, що можна забезпечити за умов:

- формування креативно-лінгвістичної компетенції;
- формування професійно-методичної компетенції;
- розвитку художньо-естетичної креативності.

Відповідно до мети та для підтвердження гіпотези дослідження визначено основні **завдання**:

- 1) проаналізувати проблему ефективності формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення педагогічної взаємодії у психолого-педагогічній та науково-методичній літературі;
- 2) охарактеризувати особливості формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії;
- 3) визначити критерії сформованості вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії;
- 4) розробити модель формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії;
- 5) експериментально перевірити ефективність запропонованих змін до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення педагогічної взаємодії у віртуально-навчальному середовищі.

Методологічні основи дослідження: положення наукової теорії пізнання про діалектичний взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ, переходу кількісних змін у якісні, провідні положення наукової теорії пізнання про єдність та діяльність, свідомості й особистості, сутність людини як суб'єкта пізнання; методологічні орієнтири – ідеї гуманістичної особистісно орієнтованої парадигми освіти, що забезпечує формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії; положення про провідну роль професійного навчання у процесі становлення особистості майбутнього фахівця.

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, у яких розкрито сутність і специфіку таких понять як «професійна підготовка майбутнього вчителя» (Є. Барбіна, О. Дубасенюк, Н. Кічук, М. Лещенко, О. Пехота), «креативний потенціал майбутнього вчителя» (В. Андрєєв, Н. Кузьміна, М. Лазарєв, М. Скаткін, С. Хмельковська), «творчий стиль діяльності» (Л. Єрмолаєва-Томіна, Л. Зязюн, Н. Постолик); «творча активність» (Д. Богоявленська, Ю. Мисливський); «професійно-педагогічне мислення» (В. Засєкіна, Ю. Калугіна); «готовність до педагогічної роботи» (О. Волошенко, Л. Кадченко); «професійно-спрямоване навчання» (Л. Ананьєв, Л. Мільто); положення про систему вищої професійної освіти педагогічних кадрів в Україні, відображені в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження:**

- *теоретичні:* вивчення вітчизняної і зарубіжної психологічної, педагогічної, лінгводидактичної, методичної літератури з питань професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; аналіз нормативних документів з метою визначення стану розробленості проблеми формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії і теоретичного обґрунтування педагогічних умов, що забезпечують формування умінь до творення віртуальної педагогічної взаємодії у початковій школі;

- *емпіричні:* педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування викладачів і студентів; вивчення результатів навчальної діяльності студентів з метою виявлення основних суперечностей і недоліків у змістові, методах і формах професійно-педагогічної підготовки вчителів іноземних мов та дослідження рівнів сформованості вмінь до творення віртуальної педагогічної взаємодії; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) з метою перевірки дієвості умов і методів формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії; кількісний та якісний аналіз експериментальних даних, їх статистична обробка;

- *конструктивно-генетичний,* на основі якого здійснювався аналіз формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії, встановлення умов, форм і засобів їх формування;

• *логіко-гносеологічний*, що уможливив аналіз провідних освітніх парадигм, які прямо чи опосередковано впливають на формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу здійснено в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка на психолого-педагогічному факультеті та факультеті філології і журналістики, Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті та Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського. На різних етапах експериментальної роботи було охоплено 454 студенти: Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (350 осіб), Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (53 особи), Київського національного лінгвістичного університету (51 особа), 46 учителів іноземних мов м. Полтави та Полтавської області.

Наукова новизна одержаних результатів:

- *уперше розроблено* зміст і методику реалізації педагогічних умов формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії; визначено показники критеріїв оцінки та рівнів сформованості вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії;
- *удосконалено* систему професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов шляхом наукового обґрунтування та визначення поняття «віртуальне педагогічне середовище» та «віртуальна педагогічна взаємодія»;
- *подальшого розвитку* набули визначення понять «віртуальна педагогічна взаємодія» та «віртуально-навчальне іншомовне середовище».

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що запропонована методика організації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов дозволяє оптимізувати навчальну діяльність у вищому навчальному закладі. Розроблено авторську програму курсу «Віртуальна педагогічна взаємодія на уроках іноземних мов» для студентів, які здобувають освіту за спеціальностями: «Соціальна педагогіка. Мова та література (англійська, німецька)», «Психологія (мова і література) (англійська, німецька)», «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія. Мова і література (англійська, німецька)», «Педагогіка і методика середньої освіти. Мова та література (англійська, німецька), (німецька, англійська), (англійська, російська)», «Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова і література. Мова і література (англійська, німецька)», «Українська мова і література та іноземна мова (англійська, німецька, французька)». Зміст і результати експериментального дослідження можуть бути використані викладачами вищих педагогічних навчальних закладів з метою вдосконалення навчально-виховного процесу з проблеми формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Наукові положення та результати дослідження **упроваджено** в навчальний процес Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка на кафедрах філологічних дисциплін (довідка №1987/01-37/18 від 25.05.2009р.), англійської філології (довідка № 2130/01-37/43 від 02.06.2009р.), романо-германської філології (довідка №2234/01-37/53 від 05.06.2009р.), Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка на кафедрі романських мов (довідка №044/581-15 від 04.06.2009р.), Київському національному лінгвістичному університеті (довідка №816/03 від 30.06.2009р.), Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського (протокол №6 від 12.06.2009р.).

Вірогідність результатів дослідження, висновків і рекомендацій забезпечується вихідними теоретико-методологічними положеннями, застосуванням методів, адекватних меті та завданням, аналізом вітчизняних і зарубіжних філософських, психологічних, педагогічних та методичних праць, результатами дослідно-експериментальної роботи, кількісним і якісним аналізом дослідницьких даних, експериментальною перевіркою розробленої педагогічної моделі у навчально-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу.

Апробація результатів. Основні положення дисертації обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських наукових конференціях і семінарах: «Активізація креативного потенціалу майбутнього педагога: теорія і практика» (Полтава, 2006), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2007), «Європейське мистецтво на зламі століть: минуле в сучасному» (Суми, 2007), «Психолого-педагогічні аспекти розвитку педагогічної майстерності викладачів в умовах євроінтеграції» (Глухів, 2007), «Актуальні проблеми формування національної свідомості під час навчання у вищих навчальних закладах» (Донецьк, 2007), «Соціально-педагогічний комплекс регіону: теорія і практика» (Полтава, 2008), «Проектування освітніх систем: технології, досвід, практика» (Полтава, 2008), «Стратегія розвитку художньої освіти та естетичного виховання молоді в Україні у XXI столітті» (Луганськ, 2008), «Ірраціональне підґрунтя раціонального» (Полтава, 2009), «Журналістика, філологія та медіаосвіта» (Полтава, 2009), «Професійна підготовка учителів початкової школи: здобутки, проблеми, перспективи» (Луцьк, 2009), на кафедрі початкової і дошкільної освіти Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка та кафедрі романських мов Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Основні **результати дослідження висвітлено** в 16 авторських публікаціях, у тому числі 11 – у фахових виданнях, затверджених ВАК України, 4 статті у збірниках наукових праць та матеріалах наукових конференцій, програмі курсу.

Структура дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, висновків, додатків та списку використаних джерел (273 джерела, з них 37 іноземною мовою). У роботі вміщено 13 рисунків та 11 таблиць на 16 сторінках. Дисертація викладена на 244 сторінках, основний текст роботи займає 193 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, завдання та гіпотезу дослідження; розкрито наукову новизну, практичну значущість роботи, представлено дані про апробацію основних положень дослідження.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади творення педагогічної взаємодії у віртуально-навчальному середовищі» з'ясовано, що, незважаючи на широке коло наявних досліджень, які розвивають різні аспекти віртуальної педагогічної взаємодії, – педагогіка взаємодії (Є. Коротаєва, А. Кравченко, М. Шевандрін); педагогіка підтримки (О. Газман); творчорационально-психологічний напрям (П. Блонський, Г. Костюк, А. Луначарський, С. Рубінштейн), нині, можна констатувати, що ідея віртуальної педагогічної взаємодії учасників навчального процесу в системі вищої освіти ще не отримала осмислення її актуального стану та не була втілена у будь-якій самостійній моделі. *Педагогічна взаємодія у віртуально-навчальному середовищі* – це співпраця всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, наукової та соціально-гуманітарної діяльності з метою організації життєдіяльності студентів і науково-педагогічних працівників, під час якої відбувається формування ціннісних орієнтацій, набуття необхідних професійних компетенцій, моральних рис і якостей, необхідних для гуманістичної діяльності та досягнення життєвого успіху.

Із метою характеристики навчально-віртуального педагогічного іншомовного середовища було зроблено аналіз поняття комунікації та визначення його місця і ролі у професійній підготовці майбутнього педагога. Саме поняття комунікації та актуалізація його в зв'язку з формуванням умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії розглядається як формування комунікативної компетенції педагога та його здатності до формування вищезначеної здатності у молодшого школяра. За Ю. Федоренко, комунікативна компетентність – це складне особистісне утворення, що складається зі знань, умінь та навичок, які дозволяють особистості ефективно функціонувати в певній діяльності. Це знання, вміння та навички з галузей лінгвістики (мовна компетенція, мовленнєва, соціокультурна та соціолінгвістична, стратегічна та дискурсивна). Комунікативна компетенція розглядається як сукупність вищезазначених компетенцій.

Загалом, завданням дослідження є визначення поняття «віртуальне педагогічне середовище» та «віртуальна педагогічна взаємодія». У цьому контексті розглянуто здатність майбутнього педагога здійснювати навчально-виховний процес з іноземних мов засобами мистецьких педагогічних технологій. Це спонукає до аналізу поняття віртуально-педагогічної реальності.

Для характеристики віртуальної педагогічної реальності в дослідженні використана класифікація російських філософів В. Бичкова та Н. Маньковської. На їхню думку, віртуальна реальність складається з п'ятьох її основних видів: природна віртуальність, мистецька віртуальна реальність, паравіртуальна реальність, протовіртуальна реальність, інтегрована віртуальна реальність.

Для характеристики віртуального навчального іншомовного середовища зроблений аналіз казки як літературного жанру, його ролі в навчанні іноземних мов на початковому етапі їх вивчення; вплив казки на моральний, психічний, естетичний розвиток особистості.

Отже, на підставі аналізу психологічної, педагогічної та науково-методичної літератури дійшли висновку, що під **віртуальною педагогічною реальністю** розуміється процес творчої взаємодії вчителя й учня, в якому засобами творення такої реальності виступає задіяння усіх мистецьких технологій навчання, що стимулюють до розвитку творчої уяви, фантазії, здатності до перетворення реальних об'єктів у предмети ілюзорного світу і навпаки, тобто активізацію всіх креативних потенцій індивіда з подальшим їхнім розвитком.

Ця взаємодія відбувається у **віртуальному педагогічному середовищі**, яке розуміється як особливий різновид буття. В ньому людина сприймає своєрідний світ подій та явищ, які, з одного боку, начебто мають характеристики, властиві реально існуючим, матеріальним предметам, а з іншого – ці характеристики позбавлені того онтологічного навантаження, яке властиве реальним об'єктам. Ці відносини є ілюзорними, оскільки позбавлені дуже важливої частини своїх атрибутивних ознак, але одна атрибутивна ознака у них є – результат. Під таким результатом розуміються знання, вміння та навички, якими оволодівають учні за умови організації навчально-виховного процесу шляхом створення віртуального ілюзорного середовища.

Разом з тим, у процесі дослідження ефективних шляхів формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії визначено, що педагог має володіти арсеналом педагогічних технологій і мати здатність до розвитку й стимулювання власного креативного потенціалу та креативності своїх вихованців. Це спонукало до розгляду та аналізу поняття креативності й визначення його місця у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів.

На основі психолого-педагогічного та науково-методичного аналізу літератури визначено, що формування креативності особистості майбутнього педагога пов'язане з розвитком його здатності до педагогічної творчості, визначенню креативності психічної системи індивіда.

Дослідженнями питання формування креативності опікувалися багато вчених (Дж. Гілфорд, В. Дружинін, Л. Єрмолаєва-Томіна, М. Козленко, О. Лук, А. Маслоу, О. Матюшкін, Е. Торренс, К. Толшина, М. Лещенко, В. Франкл, Е. Фром та ін.), але, незважаючи на це, поняття не можна схарактеризувати чітко та однозначно визначеним. Для нашого науково-педагогічного дослідження найвідповіднішим є визначення О. Скрипченко: «Креативність – це поняття, що характеризує повноцінне функціонування людини, здатність породжувати нові унікальні ідеї, результати, способи розв'язання проблем».

Окрім того, було визначено, що одним із ефективних шляхів розвитку креативності є використання у навчально-виховному процесі креативних комунікативних тренінгових систем. Загалом, визначено, що тренінг – це форма активного навчання, що дозволяє людині самоформувати навички й уміння у

побудові продуктивних психологічних і соціальних міжособистісних відносин, аналізувати соціально-психологічні ситуації із власної точки зору і позиції партнера, розвивати в собі здібності пізнання і розуміння себе й інших у процесі спілкування.

У **другому розділі** «Науково-методичні засади формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії» розроблено модель професійної підготовки з питань формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії та визначено критеріальні характеристики вищезазначеного процесу.

На основі аналізу психологічної, педагогічної, методичної та філософської літератури дійшли висновку, що для успішної реалізації концепції творення віртуальної педагогічної взаємодії майбутній педагог має володіти комплексом умінь та навичок, який було названо **креативно-віртуальні вміння** творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов. Це поняття комплексне та включає в себе багато складових частин: **креативно-комунікативні вміння** (*комунікативний, риторичний компоненти*) розуміється як комплекс інтелектуальних, емоційних і поведінкових особливостей індивіда, які сприяють нестандартному, нешаблонному рішенню ситуацій, що виникають у спілкуванні, допомагають генерації оригінальних ідей і засобів спілкування, вибору найбільш оптимальних стратегій поведінки, розв'язанню проблем, що виникають під час взаємодії з іншими людьми; **віртуальні вміння** (*природно-віртуальний, комп'ютерно-віртуальний компоненти*) – це комплекс умінь індивіда щодо роботи на комп'ютері та умінь розвитку уяви й фантазії дитини засобами залучення до участі у віртуальному педагогічному процесі; **педагогічно-креативні уміння** (*креативний, методичний компоненти*) – здатність породжувати нові, унікальні ідеї, володіти вмінням реалізовувати власний творчий потенціал, розвивати креативність вихованців засобами мистецтва та виховання поваги і любові до творів мистецтва.

Серед завдань дисертаційної роботи була розробка моделі формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії, яка знайшла своє відображення у другому розділі дослідження.

Структурними компонентами дослідно-експериментальної моделі є цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контроль-регулятивний та оцінно-результативний.

Визначено, що формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії – це деякою мірою готовність учителя до інноваційної діяльності, оскільки даний процес вимагає всебічної обізнаності фахівця, його компетентності в інноваційних технологіях навчання. Таку компетентність можна розглядати як структуру готовності до інноваційної діяльності. Вона має містити мотиваційний, когнітивний, креативний та рефлексивний компоненти. Ці компоненти певним чином повинні бути пов'язаними та взаємообумовленими.

Готовність до інноваційної діяльності є особистісним утворенням, яке опосередковує залежність між ефективністю діяльності педагога і його

спрямованістю на вдосконалення свого професійного рівня. Графічно модель підготовки майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії можна зобразити так (рис. 1).

Для реалізації завдань формування креативно-віртуальних умінь майбутніх учителів іноземних мов доцільним буде введення спеціального курсу «Віртуальна педагогічна взаємодія на уроках іноземних мов».

Проведений теоретичний аналіз результатів першого етапу констатувального експерименту виявив дві вагомні складові формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії: теоретичну і практичну. В зв'язку з цим розроблено критерії, де перший поєднує в собі ознаки теоретичної і практичної готовності, другий відповідає теоретичній готовності, третій містить у собі суто специфічні ознаки сформованості вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Для визначення готовності майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії визначено такі **критерії**: *комунікативно-лінгвістична компетенція* (показники: здатність до вільного використання іноземної мови адекватно конкретній ситуації спілкування з дітьми; володіння достатньою кількістю знань у галузі літератури, культури англomовних країн); *професійно-методична компетенція* (показники: володіння технологіями творення віртуально-навчального іншомовного середовища; уміння оптимально добирати засоби творення віртуальної педагогічної взаємодії відповідно до мети уроку; діагностичні уміння щодо визначення ефективності віртуального навчального середовища); *художньо-естетична креативність* (показники: володіння елементами мистецької грамотності; здатність до синтезу інтелектуально-чуттєвого і вербального елементів під час навчання іноземної мови з використанням віртуального педагогічного середовища; уміння трансформувати загальносуспільні речі в об'єкт естетично-художнього сприймання).

Третій розділ «Дослідно-експериментальна перевірка моделі підготовки майбутніх учителів до творення віртуальної педагогічної взаємодії» дисертаційного дослідження присвячений експериментально-дослідній перевірці ефективності запропонованої моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів.

З метою апробації розроблених змін до формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії була організована формувальна дослідно-експериментальна робота. Для цього було виконано наступні завдання: 1) експериментально перевірена доцільність внесення змін до професійної підготовки студентів спеціальностей «Іноземні мови» з метою формування у них умінь до творення віртуальної педагогічної взаємодії; 2) експериментально перевірена ефективність запропонованих змін до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах навчально-виховного процесу вищого навчального педагогічного закладу; 3) виявлено динаміку росту показників сформованості умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії;

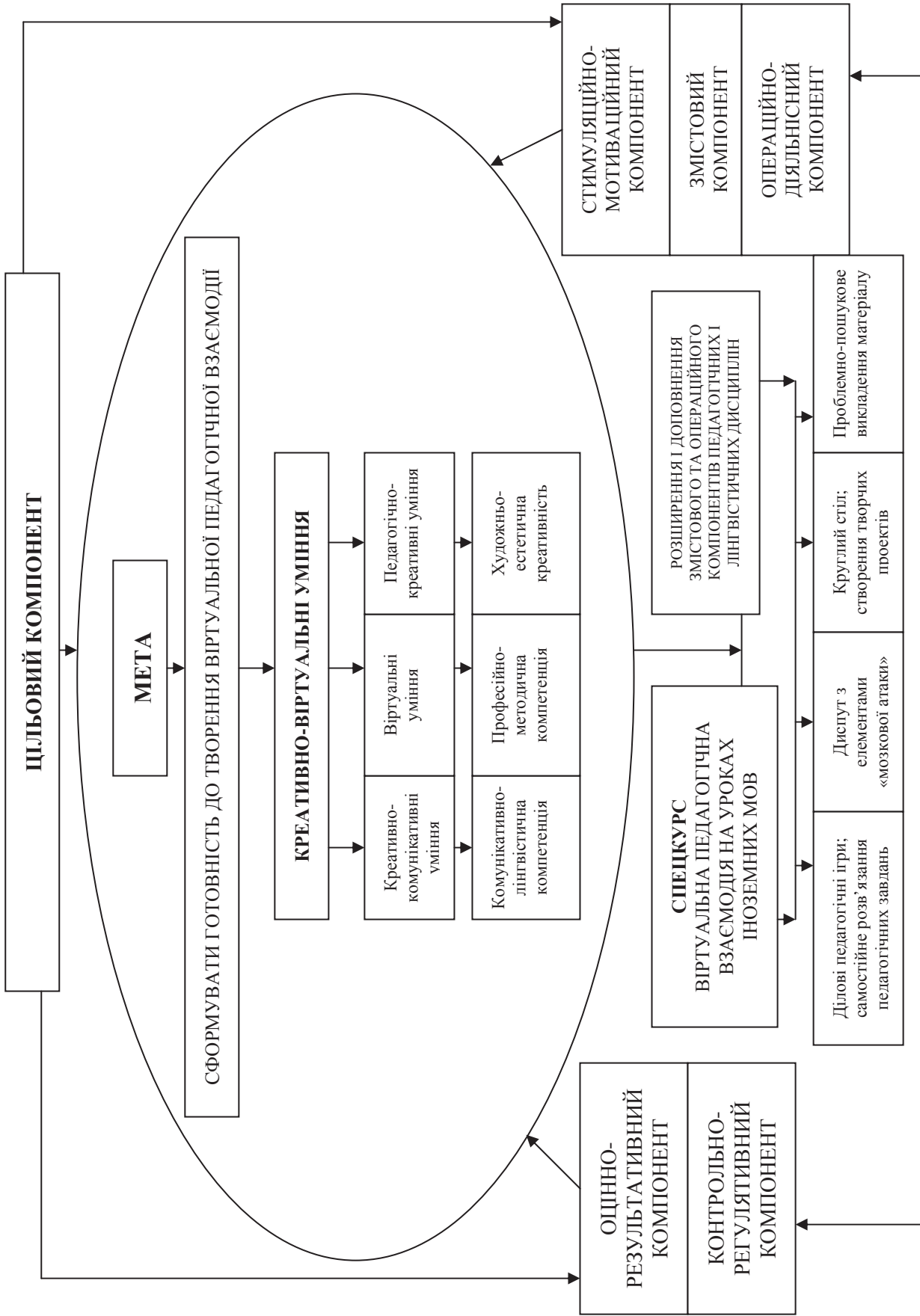

Рис. 1. Модель формування вмінь майбутніх учителів до творення віртуальної педагогічної взаємодії

4) перевірено доцільність змісту і структури впровадження змін до професійної підготовки студентів спеціальності «Іноземні мови», формування у них умінь до творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов.

Формувальний експеримент проводився впродовж 2006-2009 рр. у Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка на психолого-педагогічному факультеті та факультеті філології та журналістики, Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті й охопив 454 студенти: контрольна (220 осіб) і експериментальна (234 особи) групи майбутніх учителів іноземних мов, студентів четвертих, п'ятих курсів очної форми навчання.

Формувальний експеримент проводився відповідно до розроблених змін. Вони передбачали дотримання теоретично обумовлених етапів підготовки, застосування певних форм, методів, прийомів роботи, різноманітних творчих завдань. Кожний етап підготовки завершувався контрольними зрізами, які показували динаміку зростання сформованості вмінь студентів експериментальної групи до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Таблиця 1

Розподіл студентів за високим, середнім і низьким рівнем оцінювання знань за критеріальними характеристиками до і після експерименту в експериментальній та контрольній групах (454 особи)

№ п/п	Критеріальні характеристики	Контрольна група 220 осіб, %						Експериментальна група 234 особи, %					
		до експерименту			після експерименту			до експерименту			після експерименту		
		Н	С	В	Н	С	В	Н	С	В	Н	С	В
1.	Загальний рівень комунікативно-лінгвістичної компетенції	149 67,7 (%)	44 20 (%)	27 12,3 (%)	132 60 (%)	59 26,8 (%)	29 13,2 (%)	171 73 (%)	43 18,4 (%)	20 8,6 (%)	15 6,4 (%)	164 70 (%)	55 23,6 (%)
2.	Загальний рівень професійно-методичної компетенції	152 69 (%)	43 19,5 (%)	25 11,5 (%)	130 59 (%)	59 26,8 (%)	31 14,2 (%)	166 71 (%)	42 17,9 (%)	26 11,1 (%)	12 5,1 (%)	154 65,8 (%)	68 29,1 (%)
3.	Загальний рівень художньо-естетичної креативності	165 75 (%)	38 17,3 (%)	17 7,7 (%)	147 66,8 (%)	52 23,6 (%)	21 9,6 (%)	198 84,6 (%)	24 10,2 (%)	12 5,2 (%)	26 11,1 (%)	128 54,7 (%)	80 34,2 (%)
	Узагальнений показник	156 70,9 (%)	45 20,5 (%)	19 8,6 (%)	139 63,2 (%)	58 26,4 (%)	23 10,4 (%)	181 77,4 (%)	35 14,9 (%)	18 7,7 (%)	19 8,1 (%)	147 62,8 (%)	68 29,1 (%)

Результати експериментальної роботи свідчать про ефективність упровадженої дослідної моделі формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії. Кількісні показники яскраво ілюструють позитивні зрушення в експериментальній групі: за критерієм комунікативно-лінгвістичної компетенції кількість студентів з низьким рівнем значно зменшилась – на початку експерименту вона становила 171 особу (73 %), а наприкінці – 15 осіб (6,4%). Така сама картина спостерігається за іншими критеріями: професійно-методична компетенція – на початку 166 осіб (71%), наприкінці – 12 (5,1%); художньо-естетична креативність – на початку 198 (84,6%), наприкінці – 26 (11,1%).

Для перевірки одержаних під час формувального експерименту висновків і підтвердження гіпотези дослідження проведено статистичний аналіз. Для з'ясування наявності суттєвої різниці результатів експериментальної та контрольної групи, тобто наслідку дії системи дослідження, а не впливу випадкових чинників, використано метод гіпотез-критерій Стюдента. Числове значення критерію підтвердило не випадковість одержаних результатів дослідження, а їх залежність від запропонованої експериментальної методики.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного експерименту дають підстави вважати, що вихідна методологія нашого дослідження є правильною та вмотивованою, поставлені завдання розв'язано, мета досягнута, що й дозволяє сформулювати такі висновки:

1. У дисертації проаналізовано проблему ефективності формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії у психологічній, педагогічній та науково-методичній літературі.

Сучасна концепція змісту професійної педагогічної підготовки ґрунтується на принципах гуманізації, диференціації та інтеграції, головною метою реалізації яких є формування гармонійно розвинутої творчої особистості. Аналіз праць філософів, педагогів, психологів та психотерапевтів дозволив нам розкрити основні концептуальні ідеї творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов.

На основі літературного аналізу в дослідженні зроблено опертя на таке визначення педагогічної взаємодії: *педагогічна взаємодія* – це співпраця усіх суб'єктів навчально-виховного процесу, наукової та соціально-гуманітарної діяльності з метою організації життєдіяльності студентів і науково-педагогічних працівників, під час якої відбувається формування ціннісних орієнтацій, набуття необхідних професійних компетенцій, соціального досвіду, моральних рис і якостей, необхідних для гуманістичної діяльності та досягнення життєвого успіху.

Згідно з проблематикою науково-педагогічного дослідження, поняття *віртуальної педагогічної реальності* трактується як здатність майбутнього вчителя іноземних мов здійснювати свою професійну діяльність засобами мистецьких педагогічних технологій. Це розуміється як задіяння усіх мистецьких технологій навчання, що стимулюють до розвитку творчої уяви, фантазії, здатності до перетворення реальних об'єктів у предмети ілюзорного світу і навпаки, тобто активізацію усіх креативних потенцій індивіда з подальшим їхнім розвитком.

2. Схарактеризовано особливості формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії. Визначено, що основною метою навчання іноземних мов на початковому етапі вивчення є розвиток здібностей учнів у подальшому використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Ця мета передбачає взаємопов'язаний комунікативний і соціокультурний розвиток учнів засобами

іноземних мов для підготовки їх до міжкультурного спілкування в різноманітних сферах життєдіяльності. Основними компетенціями, якими має володіти майбутній учитель іноземних мов мають бути: *мовленнєва* (розуміння, говоріння, письмо); *мовна* (знання фонетики, графіки, орфографії, лексики, граматики); *дискурсивна* (комунікативні вміння, пов'язані з умовами реалізації окремих мовленнєвих функцій із застосуванням адекватних мовних моделей-зразків); *соціокультурна та соціолінгвістична* (знання, уміння використовувати у спілкуванні та пізнанні іншомовні соціокультурні і соціолінгвістичні реалії); *стратегічна* (розвиток здатності учнів до самостійного навчання і самовдосконалення, бажання спілкуватися, слухати, розуміти інших, адекватної оцінки та самооцінки).

Визначено, що формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії відбувається на основі розвитку креативності педагога. Під *креативністю* розуміється поняття, що характеризує повноцінне функціонування людини, здатність породжувати унікальні ідеї, результати, способи розв'язання проблем. Розвиток даної здібності майбутнього фахівця сприяє створенню активного пізнавального поля для розвитку теорії творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Розвиток креативних здібностей індивідів та розвиток самого поняття креативності у сучасній психолого-педагогічній науці в контексті формування віртуальної педагогічної взаємодії змусив до розгляду ще одного засобу творення віртуальної реальності – використання методів арт-терапії та тренінгових систем.

3. Визначено критерії сформованості вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії, а саме: комунікативно-лінгвістична компетенція (показники: здатність до вільного використання іноземної мови адекватно конкретній ситуації спілкування з дітьми; володіння достатньою кількістю знань у галузі літератури, культури англomовних країн); професійно-методична компетенція (показники: володіння технологіями творення віртуально-навчального іншомовного середовища; уміння оптимально підбирати засоби творення віртуальної педагогічної взаємодії відповідно до мети уроку; діагностичні уміння щодо визначення ефективності віртуального навчального середовища); художньо-естетична креативність (показники: володіння елементами мистецької грамотності; здатність до синтезу інтелектуально-чуттєвого і вербального елементів під час навчання іноземної мови з використанням віртуального педагогічного середовища; уміння трансформувати загальносуспільні речі у об'єкт естетично-художнього сприймання).

Перший критерій – комунікативно-лінгвістична компетенція – сформульований для визначення креативно-віртуальних умінь майбутніх учителів, другий – професійно-методична компетенція – для конкретизації віртуальних умінь, а третій – художньо-естетична креативність – для характеристики педагогічно-креативних умінь майбутніх учителів іноземних мов.

4. Розроблено модель формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

На основі аналізу літератури дійшли висновку, що для успішної реалізації концепції творення віртуальної педагогічної взаємодії майбутній педагог має володіти комплексом умінь та навичок, який був нами названий «креативно-віртуальні вміння творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов».

Це поняття комплексне і включає у себе багато складових частин: креативно-комунікативні вміння (комунікативний, риторичний компоненти); віртуальні вміння (природно-віртуальний, комп'ютерно-віртуальний компоненти), педагогічно-креативні уміння (креативний, методичний компоненти).

З метою формування креативно-віртуальних умінь до моделі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії включено оцінно-результативний, контрольно-регулятивний, стимуляційно-мотиваційний, змістовий та операційно-діяльнісний компоненти. Для формування вищезазначеної компетенції було використано такі методи навчання: ділові педагогічні ігри, самостійне розв'язання педагогічних задач, диспут з елементами «мозкового штурму», круглий стіл, створення творчих проєктів, проблемно-пошукове викладення матеріалу.

5. Експериментально перевірено ефективність запропонованих змін до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. У процесі перевірки ефективності запропонованої моделі формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії було дано детальний аналіз практичного функціонування запропонованої моделі, схарактеризовано процес оволодіння практичними навичками творення віртуальної педагогічної взаємодії, системою міжпредметних зв'язків та засобів використання сучасних мистецьких та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземних мов на початковому етапі їх вивчення. З цією метою було розроблено програму спеціального курсу з практикумом «Віртуальні педагогічна взаємодія на уроках іноземних мов».

Виходячи з цілей і завдань спеціального курсу, була розроблена методика контрольного експерименту, що дозволяла виявити кількісні характеристики досліджуваних процесів, проміжних і кінцевих результатів. Зріз знань, проведений після закінчення формуванняльної дослідно-експериментальної роботи, виявив значне зростання рівнів сформованості вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії у студентів експериментальних груп.

Результати діагностики рівнів сформованості вмінь студентів експериментальних груп до творення віртуальної педагогічної взаємодії, одержані впродовж формуванняльного експерименту, порівнювалися з результатами діагностики рівня сформованості вмінь студентів контрольних

груп, а також із даними початкового рівня сформованості умінь студентів експериментальної і контрольної груп.

Аналіз порівняння показників до і після формувального експерименту яскраво свідчить про динаміку зростання початкових показників сформованості вмінь до творення віртуальної педагогічної взаємодії студентів експериментальної групи.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів визначення ефективності застосування віртуально-навчального іншомовного середовища та взаємодії у ньому педагога та вихованців. Перспективність розробки досліджуваної проблеми полягає у подальшому окресленні нових шляхів і засобів формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Основні положення та результати дослідження відображені в публікаціях автора:

Статті у фахових виданнях:

1. Павлюк Р. О. Підготовка майбутніх учителів до використання казки на початковому етапі навчання іноземної мови / Р. О. Павлюк // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Серія «Педагогічні науки». – Випуск 3 (50). – Полтава, 2006. – С. 101 – 107.
2. Павлюк Р. О. Психолого-педагогічний та лінгвістичний потенціал казки / Р. О. Павлюк // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Серія «Педагогічні науки». – Випуск 3 – 4 (55 – 56). – Полтава, 2007. – С. 209 – 217.
3. Павлюк Р. О. Умови формування креативності студентів педагогічного ВНЗ / Р. О. Павлюк // Імідж сучасного педагога. – № 1 – 2 (70 – 71). – Полтава : АСМІ, 2007. – С. 22 – 24.
4. Павлюк Р. О. Формування креативності майбутніх учителів іноземної мови у початкових класах засобами мистецтва / Р. О. Павлюк // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 32 / За заг. редакцією академіка АПН України Євтуха М. Б., укладач – О. В. Михайличенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2007. – С. 166 – 168.
5. Павлюк Р. О. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до художньо-естетичного виховання / Р. О. Павлюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 26-27 квітня 2007 року. – Вип. 4. (9). К. : НПУ, 2007. – С. 81 – 83.
6. Павлюк Р. О. Формування творчої, креативної особистості майбутнього вчителя початкових класів: психолого-педагогічний аспект / Р. О. Павлюк // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. – С. 135 – 139.

7. Павлюк Р. О. Розвиток педагогічної творчості майбутнього вчителя як основна детермінанта професійної готовності / Р. О. Павлюк // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Серія «Педагогічні науки». – Випуск 3 (61). – Полтава, 2008. – С. 104 – 110.
8. Павлюк Р. О. Технологія використання jazz-chants на уроках іноземної мови як засіб підвищення рівня соціокультурної компетенції молодших школярів / Р. О. Павлюк // Імідж сучасного педагога. – № 9 – 10 (88 – 89). – Полтава : АСМІ, 2008. – С. 96 – 98.
9. Павлюк Р. О. Віртуальна компетенція у професійній підготовці майбутнього вчителя початкових класів / Р. О. Павлюк // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. – Серія : Педагогічні науки. – Випуск 12. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2008. – С. 93 – 97.
10. Павлюк Р. О. Віртуальна педагогічна реальність: теоретико-наукове підґрунтя / Р. О. Павлюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія // Зб. наук. праць. – Випуск 27 / Редкол. : М. І. Сметанський (голова) та ін. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – С. 314 – 318.
11. Павлюк Р. О. Художньо-естетичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів до творення віртуальної педагогічної реальності / Р. О. Павлюк // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (Педагогічні науки). – № 11 (174). – Луганськ : Видавництво Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2009. – С. 248 – 255.
Статі та тези у збірниках наукових конференцій
12. Павлюк Р. О. Формування професійно-педагогічної комунікації майбутніх учителів початкових класів / Р. О. Павлюк // Актуальні проблеми формування національної свідомості під час навчання у вищих навчальних закладах : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції 9-10 листопада 2007 року. – Донецьк : Норд-Комп'ютер, 2007. – С. 210 – 218.
13. Павлюк Р. О. Віртуально-педагогічний компонент професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів / Р. О. Павлюк // Соціально-педагогічний комплекс регіону : теорія і практика : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції 21-22 травня 2008 року, м. Полтава. – ПДПУ, 2008. – С. 136 – 140.
14. Павлюк Р. О. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів / Р. О. Павлюк // materiály IV mezinárodní vědecko-praktické konference «Vědecký potenciál světa - 2007». – Díl 3. Pedagogika. Filologické vědy. Psychologie a sociologie: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – St. 35 – 39.
15. Павлюк Р. О. Творення віртуальної педагогічної реальності засобами сучасної масової комунікації / Р. О. Павлюк // Журналістика, філологія та медіаосвіта : у 2 т. : всеукр. наук.-практ. конф., 14-15 трав. 2009р. : збірн. доповідей. – Полтава : Освіта, 2009. – С. 266 – 270.

Програма курсу

16. Павлюк Р. О. Віртуальна педагогічна взаємодія на уроках іноземних мов : програма спецкурсу з практикумом [для студ вищ. пед. навч. закл.] / Р. О. Павлюк. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2009. – 47 с.

АНОТАЦІЇ

Павлюк Р.О. Формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2009.

Дисертацію присвячено проблемі формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії. З'ясовано стан розробленості проблеми в педагогічній теорії та практиці. Визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено ефективність розвитку креативного потенціалу майбутніх педагогів шляхом використання тренінгових систем, мистецьких педагогічних технологій та арт-терапевтичних технологій, що у свою чергу сприяє формуванню вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Доведено, що формування вмінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії може бути ефективним за умови формування креативно-віртуальних умінь. Це поняття комплексне і включає в себе такі складові частини: креативно-комунікативні уміння – комплекс інтелектуальних, емоційних та поведінкових особливостей індивіда, які сприяють нестандартному, нешаблонному рішенню ситуацій, що виникають у спілкуванні, вибору найбільш ефективних стратегій поведінки, розв'язанню проблем, що виникають під час взаємодії з іншими людьми; віртуальні уміння – це комплекс умінь індивіда роботи на комп'ютері та умінь розвитку уяви й фантазії дитини засобами залучення до участі у віртуальному педагогічному процесі; педагогічно-креативні уміння – здатність породжувати нові, унікальні ідеї, володіти вмінням реалізовувати власний творчий потенціал, розвивати креативність вихованців, здійснювати розвиток особистості засобами мистецтва та виховувати повагу і любов до творів мистецтва.

Ключові слова: професійна підготовка, віртуальна педагогічна взаємодія, віртуально-навчальне іншомовне середовище, модель формування умінь майбутніх учителів, креативно-віртуальні уміння.

Павлюк Р.А. Формирование умений будущих учителей иностранных языков для осуществления виртуального педагогического взаимодействия. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального

образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Винница, 2009.

В диссертации исследуется процесс формирования умений будущих учителей иностранных языков для осуществления виртуального педагогического взаимодействия. Теоретически обоснована модель реализации педагогических условий профессиональной подготовки будущих учителей иностранных языков, ориентированных на формирование умений для осуществления виртуально-обучаемой иноязычной среды.

Научный анализ проблемы формирования умений будущего учителя иностранных языков к вышеуказанной деятельности позволил установить, что одним из основных факторов влияния на нее является развитие креативности студентов путем использования креативных тренинговых систем, педагогических технологий с использованием элементов разных видов искусств и арт-терапевтических технологий.

Профессиональная подготовка будущего учителя иностранных языков направлена на реализацию системы виртуального педагогического взаимодействия и определена как процесс творческого сотрудничества учителя и ученика в создании виртуальной педагогической реальности, где способом создания такой реальности выступает использование всех педагогических технологий с элементами различных видов искусств, которые стимулируют развитие творческой фантазии, способности к превращению реальных объектов в предметы иллюзорного мира и наоборот, то есть способность активизации всех креативных потенций индивида с дальнейшим их развитием.

Обозначено, что это взаимодействие происходит в виртуальной педагогической среде, которая трактуется как особенная разновидность бытия. В ней человек воспринимает своеобразный мир событий и явлений, которые, с одной стороны, вроде бы имеют характеристики, которые свойственны реально существующим, материальным предметам, а с другой – эти характеристики не имеют той онтологической нагрузки, которая свойственна реальным объектам. Эти отношения – иллюзорны, поскольку они лишены очень важной части своих атрибутивных характеристик, но одна характеристика у них есть – результат. Под таким результатом понимаются знания, умения и навыки, которыми овладевают ученики при условии организации учебно-воспитательного процесса таким образом – создание виртуальной иллюзорной среды.

С этой целью в процесс профессиональной подготовки будущих учителей был введен специальный курс «Виртуальное педагогическое взаимодействие на уроках иностранных языков», который позволяет сформировать знания о современных педагогических технологиях использования элементов разных видов искусств в процессе обучения младших школьников иностранным языкам; особенности использования информационных педагогических технологий в обучении иностранным языкам; формы, методы, приемы использования сказкотерапии и арт-терапевтического материала на уроках иностранных языков. Кроме того, позволяет сформировать умения использовать на практике знания, полученные в процессе теоретической подготовки; осуществлять элементарные режиссерские и актерские действия

(импровизировать; владеть голосом, мимикой, жестами; адаптировать текст для воспроизведения его перед аудиторией); планировать (моделировать) процесс обучения с использованием современных педагогических технологий обучения иностранным языкам; реализовать творческий замысел; привносить позитивно-эмоциональное настроение для реализации организационно-суггестивных умений (умение увлечь сюжетом произведения, формой работы и реализовать цель, которая была поставлена в начале занятия).

Результатом такой подготовки студента высшего учебного заведения является его готовность к созданию виртуально-обучаемой иноязычной среды, которая обусловлена сформированностью у него креативно-виртуальных умений. Креативно-виртуальные умения состоят из трех компонентов: креативно-коммуникативные умения (коммуникативный, риторический компоненты), виртуальные умения (природно-виртуальный, компьютерно-виртуальный компоненты), педагогически-креативные умения (креативный, методические компоненты), где каждое из вышеупомянутых соответственно отвечает критериям формирования умений будущих учителей иностранных языков для осуществления виртуального педагогического взаимодействия: коммуникативно-лингвистическая компетенция, профессионально-методическая компетенция, художественно-эстетическая креативность.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, виртуальное педагогическое взаимодействие, виртуально-обучаемая иноязычная среда, модель формирования умений будущих учителей, креативно-виртуальные умения.

Pavlyuk R.O. Forming of future English language teachers' abilities for making of virtual pedagogical interaction. – Manuscript.

Thesis for a candidate's degree in speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Vinnitsya State Pedagogical University named after Mikhaylo Kotsybintskiy, Vinnitsya, 2009.

The thesis is devoted to a problem of forming of future English language teachers' abilities for making of virtual pedagogical interaction. It has been theoretically investigated substantiated and experimentally proved the effectiveness of the development of creative potential of future teacher by means of using of training systems and art-therapeutical technologies, which promotes formation of future English language teachers' make virtual pedagogical interaction.

It has been also proved that formation of future English language teachers' abilities for making of virtual pedagogical interaction can be effective under the condition of formation of creative-virtual abilities which consists of creative-communicative abilities (communicative, rhetorical components), virtual abilities (nature-virtual, computer-virtual components), pedagogical-creative abilities (creative, methodical components).

Key words: professional training, virtual pedagogical interaction, virtual-educational foreign-language-speaking environment, model of formation of future teachers' abilities, creative-virtual abilities.

Підписано до друку 21.10.2009
Гарнітура Таймс. Друк – ризографія. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 1,16. Наклад 100.
ПД ПДАА, вул. Сковороди, 1/3, 36003

